

РОЗДІЛ 4. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

ПЕРЕДУМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ PREREQUISITES FOR THE FUNCTIONING OF THE DISTANCE LEARNING SYSTEM OF FUTURE PROFESSIONALS

У статті проведений аналіз функціонування системи дистанційного навчання майбутніх юристів. Дослідження засвідчує, що процеси, які відбуваються у вітчизняному та світовому освітньому просторі вимагають по-новому розглядати традиційні підходи до практики системи дистанційного навчання. Більшість праць підкреслюють незалежність і автономію, самостійність, відповідальність і здатність до саморегулювання студента, а також підтверджують те, що дистанційне навчання є фундаментально відмінним від інших форм навчання. Доведено, що саме сучасні технології системи дистанційного навчання дозволяють з'єднати разом в процесі навчання викладача і студентів та надають майбутнім правознавцям можливість отримати вищу юридичну освіту за допомогою персонального комп'ютера через всесвітню мережу Інтернет.

На підставі проведеного дослідження виокремлені наступні передумови, які сприятимуть ефективності впровадження дистанційного навчання у професійну підготовку правознавців: створення освітнього середовища дистанційного навчання на засадах професійної спрямованості; використання інтерактивних методів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій на підґрунті практико-орієнтованого спрямування; забезпечення індивідуалізованого педагогічного супроводу у процесі дистанційного навчання.

Отже доведено, що передумовами виникнення форм дистанційного навчання є: нова освітня парадигма, яка визначила пріоритети розвитку цієї освіти; позитивна динаміка соціально-економічного й науково-технічного розвитку; посилення інтеграційних та демократичних процесів в освіті та суспільстві загалом; інформатизація освіти та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес закладів вищої освіти; швидкий розвиток інформаційних технологій; поява навчальних освітніх середовищ, платформ дистанційного навчання як засобу реалізації завдань дистанційної освіти.

Ключові слова: дистанційне навчання, ЗВО, студент, правознавець, викладач.

The article analyzes the functioning of the system of distance learning of future lawyers. Research has shown that the processes that take place in the domestic and global educational space require a new consideration of traditional approaches to the practice of distance learning. Most works emphasize independence and autonomy, responsibility, and the ability to self-regulate the student, and also confirm that distance learning is fundamentally different from other forms of learning. It is proved that the modern technologies of distance learning allow to connect together in the process of teaching teachers and students and give the prospective jurists the opportunity to get higher legal education by means of a personal computer through the world wide web.

On the basis of the conducted research, the following prerequisites are identified that will contribute to the effectiveness of the introduction of distance learning into the professional training of jurists: creation of an educational environment for distance learning on the basis of professional orientation; use of interactive teaching methods, information and communication technologies on the basis of practice-oriented direction; provision of individualized pedagogical support in the process of distance learning.

Therefore, it has been proved that the prerequisites for the emergence of forms of distance learning are: a new educational paradigm that has identified the priorities for the development of this education; positive dynamics of socio-economic and scientific and technical development; strengthening integration and democratic processes in education and society as a whole; informatization of education and introduction of information and communication technologies in the educational process of institutions of higher education; rapid development of information technologies; emergence of educational environments, platforms of distance learning as a means of realization of tasks of distance education.

Key words: distance learning, ZVO, student, lawyer, teacher.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2020-20-3-29>

Криштанович М.Ф.,

докт. наук з держ. упр., доцент,
професор кафедри педагогіки
та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для того, щоб дистанційне навчання було максимально ефективним, його потрібно правильно організувати за допомогою системи організаційних, технічних, програмних та методичних заходів. Обсяг, структура і якість знань, умінь та навичок, що надаються майбутнім юристам дистанційно, мають відповідати вимогам державного стандарту освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організація системи дистанційного навчання майбутніх правознавців вимагає планомірний, цілеспрямований процес створення умов, які повинні забезпечувати ефективність цього процесу. У розробці передумов, що передбачають організацію системи дистанційного навчання майбутніх юристів, ми спирались на теорії професійного розвитку майбутніх фахівців у вищій школі (С. Архангель-

ський, В. Беспалько, В. Загвязинський, Г. Лаврентьев, А. Райцев та ін.), а також на наукові й навчально-методичні праці, що характеризують педагогічні й інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання (О. Андреев, В. Биков, Л. Жиліна, Н. Корнеева, В. Кочисов, Н. Морзе, В. Олійник, О. Орчаков, С. Тумоян та ін.).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідно зазначити, що важною передумовою впровадження системи дистанційного навчання майбутніх правознавців має стати використання зарубіжного досвіду зі створення організаційного, навчально-методичного, кадрового забезпечення системи дистанційного навчання, це важливо впровадити, створюючи цим відповідне забезпечення у роботу ЗВО, з урахуванням сучасних реалій і умов для організації дистанційного навчання.

Щоправда, науковцями ще не докінця досліджена тема передумов функціонування та впровадження системи дистанційного навчання у професійну підготовку майбутніх спеціалістів із правознавства.

Мета статті дає нам можливість з'ясувати передумови впровадження системи дистанційного навчання у професійну підготовку майбутніх юристів.

Виклад основного матеріалу. На підставі проведеного дослідження можна виокремити наступні передумови, які сприятимуть ефективності впровадження системи дистанційного навчання у професійну підготовку правознавців; це створення освітнього середовища дистанційного навчання на засадах професійної спрямованості; використання інтерактивних методів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій на підґрунті практико-орієнтованого спрямування; забезпечення індивідуалізованого педагогічного супроводу у процесі дистанційного навчання.

Слід погодитись з думкою Ю. Борисовської, що однією з головних передумов, необхідних для становлення системи дистанційної освіти – є наявність кадрової, навчально-методичної та матеріально-технічної бази, яка обумовлює доцільність проведення роботи по її формуванню на базі ЗВО і в змозі реалізовувати навчальну діяльність по всьому спектру рівнів і напрямків такої освіти [1].

Здійснюючи основні передумови системи дистанційного навчання майбутніх правознавців, слід зважати на стандарт юридичної освіти, який має включати загальні (зокрема, володіння державною і однією з офіційних мов Ради Європи; навички збору і аналізу інформації; здатність приймати неупереджені і вмотивовані рішення, а також визначати інтереси і мотиви поведінки інших осіб; уміння примиряти сторони з протилежними інтересами та ін.) і спеціальні компетентності (знання структури та стандартів юридичної професії та її ролі в суспільстві; знання міжнародних стандартів прав

людини, основ міжнародного публічного права, права Ради Європи і права Європейського Союзу; навички складання проектів юридичних документів тощо), якими повинні оволодіти студенти [2].

На думку І. Чернікова: “На сьогодні «ідеальний кандидат» на посаду юриста повинен володіти інформацією про специфіку ринку юридичних послуг, бути готовим швидко навчатися, а також прагнути досягнення конкретних результатів за певний період часу. Для фахівців, які тільки починають готувати свою кар’єру в юриспруденції, важливою є якісна теоретична підготовка”.

Серед передумов системи дистанційного навчання майбутніх правознавців слід виділити :

– формування кожного студента як суб’єкта учіння, який усвідомлює свої потреби, мету та завдання навчально-пізнавальної діяльності, планує її зміст, здатний до самоорганізації у розподілі навчальних дій у часі та самоконтролю в процесі виконання, вміє відбирати матеріали та користуватися ними, сам визначає способи та прийоми професійної підготовки, усвідомлює результати своєї діяльності, а також має свій індивідуальний стиль мислення;

– становлення рефлексивних умінь та навичок студентів у процесі професійної підготовки як усвідомлення, розуміння, самопізнання і самооцінка ними власних досягнень, глибоке переосмислення своїх невдач, що сприяє формуванню відповідальності за результати навчання;

– посилення навчальної мотивації та становлення особистості, здатної до адаптації щодо нових соціально-економічних умов ринку праці; стимулювання інтелектуальної активності студентів, становлення гуманної, творчої, активної, відповідальної й ініціативної особистості, яка б гармонійно поєднувала в собі духовний, психічний, інтелектуальний та інформаційний розвиток [3, с. 38–39].

Передумови функціонування системи дистанційного навчання майбутніх правознавців вимагають необхідності розробки та реалізації ряду педагогічних передумов.

Сутність *першої педагогічної передумови* полягає в гармонійному поєднанні в процесі навчання технологій дистанційного навчання та професійної підготовки студентів до їх реалізації, яка зумовлена тим, що організація системи дистанційного навчання студентів на юридичних факультетах має свою специфіку.

Друга педагогічна умова, спрямована на формування у студентів здатності підтримувати навчальний процес на принципах гуманістичності навчання. Цей принцип є визначальним у системі їх інтенсивного навчання і посилюється саме щодо дистанційного навчання. Його сутність полягає у створенні максимально сприятливих умов для оволодіння студентами соціально нагромаджені

ного досвіду, що включений до змісту навчання; засвоєнні обраної професії для розвитку і прояву творчої індивідуальності високих громадянських, моральних, інтелектуальних якостей, що мали б їм забезпечувати соціальну захищеність, безпечно та комфортно існування.

Третя педагогічна передумова полягає у використанні методів навчання, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності студентів, розвиток їхніх творчих здібностей, формування у них вмінь знаходити, аналізувати та використовувати нову інформацію для реалізації завдань професійної діяльності. Вона пов'язана з тим, що, урахувавши природну здатність нових інформаційних технологій та мережі Інтернет, сприяти творчій діяльності студентів, їх дистанційне навчання має бути організоване так, щоб використовувалися переважно продуктивні методики, які сприяють активізації пізнавальної діяльності та розвитку їх професійних здібностей, умінню знаходити, аналізувати та використовувати нову інформацію для виконання майбутньої професійної діяльності.

Упровадження четвертої педагогічної передумови вимагає оволодіння викладачами правових дисциплін знаннями й навичками щодо розробки змісту дистанційних курсів і їх навчально-методичного забезпечення, адаптованого до умов самостійного вивчення студентами-правниками сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, включно змістової та технологічної їх підготовки до реалізації завдань дистанційного навчання, оволодіння методикою відповідного діагностичного інструментарію.

Основними передумовами при застосуванні системи дистанційного навчання майбутніх правознавців, на нашу думку, є:

- по-перше, розширення можливостей доступу студентів до якісного навчання за відповідними програмами;

- по-друге, забезпечення індивідуалізації освітнього процесу у відповідності до потреб, особливостей і можливостей тих, хто навчається;

- по-третє, підвищення якості та ефективності освітнього процесу шляхом застосування актуальних освітніх технологій;

- по-четверте, створення додаткових можливостей для спілкування викладачів зі студентами між собою в рамках активного творчого засвоєння програми навчання;

- по-п'яте, забезпечення контролю якості освіти.

Педагогічні передумови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання, передбачають:

- інтеграцію технологій дистанційного навчання в процес фахової підготовки майбутніх юристів шляхом створення професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища системи дистанційного навчання;

- забезпечення різномірневої інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу через належне використання практико-орієнтованих інтерактивних форм і методів навчання, електронних засобів зв'язку;

- організацію індивідуалізованого педагогічного супроводу самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі дистанційного навчання;

- удосконалення організаційних форм і методів професійної підготовки майбутніх юристів.

Додатковими вимогами до студентів юридичних факультетів, які вступають на дистанційну форму навчання, є наявність персональної комп'ютерної техніки, доступ до мережі Internet, базові навички користування сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями (Windows, MS Office, електронна пошта, особистий e-mail).

На основі аналізу з досліджуваної проблеми можна виділити основні принципи системи дистанційного навчання майбутніх правознавців. Зокрема, це принцип пріоритетності педагогічного підходу при проектуванні освітнього процесу в їх дистанційному навчанні. Суть цього принципу полягає в тому, що проектування дистанційного навчання необхідно починати з розробки теоретичних концепцій, створення дидактичних моделей тих явищ, що планується реалізувати.

Важливим є принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій. Він вимагає педагогічної оцінки ефективності кожного кроку проектування та створення системи дистанційного навчання студентів. Тому на перший план ставиться не впровадження техніки, а відповідне змістовне наповнення навчальних курсів та освітніх послуг.

Принцип забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційному навчанні майбутніх правників, передбачає організаційні й технічні засоби щодо безпечного та конфіденційного зберігання, передачі та використання потрібних відомостей.

Принцип стартового рівня освіти полягає в тому, що ефективно дистанційне навчання вимагає певного набору знань, вмінь та навичок. Для цього кандидат на навчання повинен ознайомитися з науковими основами самостійної навчальної праці, мати певні навички роботи з комп'ютером тощо.

Першочерговими передумовами якісної професійної підготовки майбутніх правознавців за допомогою системи дистанційного навчання у закладі вищої освіти є формування відповідного до суспільних вимог рівня їх науково-предметної, методичної, інформаційної, комунікативної, психологічної готовності до виконання фахових обов'язків, здатність до нестандартного вирішення професійних завдань, постійного самовдосконалення, самоосвіти, безперервного особистісного й професійного зростання [4].

Слід пам'ятати, що зміст фахової підготовки правника ускладнюється і суттєво трансформується під впливом таких суспільно значущих і взаємопов'язаних процесів, як розширення сфер правового регулювання, формування нових галузей права і відповідно галузей законодавства, інтеграція і диференціація у розвитку права, міждисциплінарність сучасного правового знання тощо. Ці процеси спричиняють появу й актуалізацію багатьох науково-правових і освітньо-правових проблем, які стають важливою складовою нового змісту сучасної юридичної освіти [5].

Критеріями ефективності педагогічних умов системи дистанційного навчання студентів юридичних спеціальностей визначено такі: якість підготовки навчально-методичного забезпечення дистанційних курсів; рівень самостійності під час засвоєння знань студентами, які навчаються за допомогою технологій дистанційного навчання; розвиток їх пізнавальної активності; рівень засвоєння студентами досвіду здійснення діяльності щодо способів організації навчання за дистанційними технологіями.

Установлено, що перспективним під час професійної підготовки майбутніх юристів є впровадження інтегрованого підходу, який базується на впровадженні в традиційний освітній процес елементів дистанційного навчання, ефективність якого може бути забезпечена безпосередньо шляхом організації професійно-орієнтованого середовища системи дистанційного навчання.

Зазначимо, що при дистанційному навчанні майбутніх правознавців навчальний матеріал повинен бути адаптованим, тому контент дистанційного навчання має формуватися за допомогою системного дидактичного проектування; студенти та викладачі повинні володіти навичками організації самостійного навчання; організація дистанційного навчання у ЗВО має ґрунтуватися на організації продуктивної діяльності студентів, у ході розв'язання освітніх проблем; для організації системи дистанційного навчання необхідно підготувати студентів до використання технологій дистанційного навчання, сформувати в них певні навички й уміння, причому, з огляду на специфіку закладу вищої освіти у студентів мають формуватися навички до вивчення правових дисциплін, які викладаються у ЗВО.

Теоретично обґрунтовано, що процес формування професійної компетентності майбутніх юристів під час дистанційного навчання набуде більшої ефективності за таких педагогічних умов [6]:

– інтеграції технологій дистанційного навчання в процес фахової підготовки майбутніх юристів шляхом створення професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища системи дистанційного навчання;

– забезпечення різномірної інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу через використання практико-орієнтованих інтерактивних форм і методів навчання, електронних засобів зв'язку;

– організації індивідуалізованого педагогічного супроводу самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі дистанційного навчання.

Для студентів юридичних спеціальностей підходять майже всі наявні моделі організації системи дистанційного навчання, але, враховуючи специфіку технологій їх дистанційного навчання, для студентів денної форми навчання більш прийнятною є асинхронна модель, а для заочної – синхронна модель дистанційного навчання.

Висновки. Отже, вивчення впровадження і розвитку передумов, що забезпечують успішне функціонування системи дистанційного навчання майбутніх правознавців, дає змогу виявити й узагальнити позитивні сторони цього процесу, визначити можливості їх використання для організації дистанційної освіти на юридичних факультетах ЗВО України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інформаційні технології в системі ДН / Ю.О. Борисовська, О.С. Козлова, О.А. Лисенко. *Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля.* 2010. № 10. Ч. 2. С. 25–32.
2. Кривецький О. Сучасна юридична освіта як вимога часу. URL: www.golos.com.ua.
3. Долинський Є.В. Формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів у процесі дистанційного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2011. 254 с.
4. Криштанович М.Ф., Гонтар З.Г. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Періодичний науковий журнал «Іноваційна педагогіка»*. Вип. 8. 2018. С. 138–142.
5. Артикуца Н.В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. URL: www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/2424/1/Artikutsa_Inov.pdf.
6. Криштанович М.Ф. Організаційні умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні права у закладі вищої освіти. *Фаховий збірник наукових праць «Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 5. С. 363–367.